

Nr 378.

Av herr **Olsson** i Staxäng **m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 136, med förslag till lag om avbrytande av havandeskap m. m.

I proposition nr 136 till årets riksdag har Kungl. Maj:t föreslagit lag om avbrytande av havandeskap och i samband därmed ändringar i sammanhängande lagar.

Få spørsmål kunna hava för individ och samhälle mera genomgripande betydelse i flera avseenden än att i vår lagstiftning vidga rätten till avbrytande av havandeskap. Man får härvidlag ej bortse ifrån att fosterfördrivning hittills ansetts som ett brott och det har varit en samhällelig uppgift att genom vår strafflag ge skydd även åt det spirande liv, som befinner sig i moders sköte. Man behöver knappast anföra orsakerna till denna uppfattning. En av vårt lands främste strafflagsspecialister har uttalat, enligt vad som framgår av ett debattinlägg i riksdagen för några år sedan, »att så snart det gått upp för samhället, vilket värde det enskilda människolivet har, blir det med ofrånkomlig logik klart, att samma respekt tillkommer det i moderns sköte spirande livet». Och allra starkast pressar sig kristendomens krav fram härvidlag. Vördnaden för Skaparens majestät gör sig för oss människor starkt förnimbar inför det stora undret som sker då liv ger liv. Ett skadligt samhälleligt ingripande i syfte att vidsträckt legalisera ett avbrytande av havandeskap kan aldrig vinna den verkliga rättens helgd, enär här föreligger ingripanden, som äro stridande emot naturens ordning. Övergrepp härvidlag straffar sig ofta obönhörligt och många vittnesbörd från läkarhåll bestyrka abortens fara för individen. Ett dylikt uttalande grundat på erfarenheter från Ryssland, där fosterfördrivningar, kanske mer än i något annat land, nått sin högsta potens, finnes intaget i första lagutskottets utlåtande nr 26 år 1931 och vari bl. a. framhålles, att »ett konstlat avbrytande av en normal graviditet även under de bästa förhållanden, på sjukhus och av erfaren hand, ingalunda kan garanteras vara ett ofarligt ingrepp, och att det bryska avbrytandet av det underbara organsamspel inom kroppen, som havandeskapet satt i gång, spec. inom de endokrina systemen, icke blott kan medföra bestående kroppsliga rubbningar, främst inom genitalfunktionerna, utan även utgöra ett allvarligt psykiskt trauma. Dessa lärdomar av det ryska experimentet kunna icke nog kraftigt betonas såväl för läkare som för allmänheten.» I detta land har ju också en revolutionerande omsvängning skett i fråga om statens ställning till aborten under senare år. Den 25 maj 1936 framlades ett lagförslag, som trädde i kraft den 28 juni samma år, vilket helt förbjöd aborten. Nu förbjudas aborterna generellt, med undantag för fall, då det föreligger absolut livsfara för modern att framföda barnet.

Då har legitimerad läkare rätt att företaga ingreppet. Sakläget är alltså nu i Ryssland detsamma som hittills varit rättspraxis i Sverige, men som nu här föreslås vidgat. Likaså infördes i samma land betydligt högre straffsatser än vad som är gällande i vårt land om otillåten abort. Även i Tyskland, där enligt uppgift i Der neue Brockhaus dödsfallen på grund av abort under efterkrigsåren uppgingo till lika stort antal som de dödsfall bland kvinnor, vilka voro föranledda av tuberkulos, infördes under år 1926 synnerligen restriktiv lagstiftning med höga straffsatser.

Erfarenheterna från nämnda länder ge tydligt vid handen att den allmänna uppfattningen rörande legalisering av fosterfördrivandet i hög grad förändrats under de senaste åren. Även de, som blott för några år sedan ivrigt förfäktade samhällets rätt att, av sociala och ekonomiska skäl, ingripa till avbrytande av havandeskap, ha tagit starka intryck av de förskräckande resultaten. Ingen torde längre åberopa det allmänna rättsmedvetandet till stöd för en samhällelig vidsträckt abortverksamhet. Tvärtom torde den allmänna rättsåskådningen vara på väg tillbaka mot den respekt för livet, som förr var hörnpelare i hela vår kulturåskådning. Icke minst befolkningspolitiska motiv ha bidragit till att öppna människornas ögon på det för släktet nedbrytande att öppna portarna för en aborttrafik, som trots att den skulle äga samhällets sanktion lätt kunde leda till ett undergrävande av samhällets grundvalar i sedlighet och familjeansvar. Så hastigt som meningarna förändrats och förskjutit sig i dessa ting, veta vi ej i detta ögonblick i dag om ens den uppfattningen, som uppbär den nu framlagda propositionen, vilken i sin tur ej medtagit vad som för några år sedan av den s. k. abortkommittén och på andra håll påyrkades, någon längre tid kan bli bestående. Det synes oss därför föreligga skäl för att redan på denna grund avbida ytterligare någon tids erfarenhet, innan staten skrider till att medelst lagstiftning reglera föreliggande utomordentligt ömtåliga, svåra och viktiga problem.

Det allmänna rättsmedvetandet — såsom inlägg från skilda läger i många föregående debatter rörande denna fråga omvitnat — anses enligt om att godtaga medicinska indikationer såsom grund för legala aborter. I dessa fall gäller det att rädda ett bestående liv på bekostnad av ett spirande, och i detta nödtvungna val måste utslaget falla till förmån för modern. Härutöver torde man i allmänhet vara villig att anse våldtäkt som skäl för avbrytande av havandeskap; visserligen kan en följdriktig respekt för livets helgd i detta fall leda till en tvekan om samhällets rätt att göra ingrepp i naturens gång, men hänsyn både till förbrytelsens brutala natur och till kvinnans fysiska och psykiska lidanden efter ett under dylika omständigheter påtvingat havandeskap måste göra statens ingripande härvid försvarbart i de fall där bevisbar förbrytelse skett. Ett lagfästade av rätt till fosterfördrivning på de bägge nämnda grunderna kan vara nödvändigt i all synnerhet som staten härigenom blott skulle kodifiera de samvetsregler, efter vilka läkarna enligt nuvarande praxis redan nu torde handla. En lagstiftning med denna begränsning skulle dessutom vara motiverad därav att villkoren för företagande av dylika aborter behöva i lag preciseras och vederbörlig kontroll föreskrivas

för att läkarna vid av denna sin presumerade rätt ej, på grund av brist på klara bestämmelser, överskrida gränsen.

Det föreliggande lagförslaget har gått vida längre än här ovan angivits som den gräns, vilken den allmänna samhällsmoraliska uppfattningen accepterat som giltig grund för samhällelig rätt till ingrepp. Det har därigenom lämnat den relativt klara gränsdragning varvid de bägge angivna grunderna kunna definieras och kommit att upptaga stadganden, som till sin tolkning måste vara lika elastiska som de till sitt innehåll framstå som betänkliga. Särskilt måste detta gälla uttrycket »svaghet hos kvinnan», d. v. s. den indikation som eljest — och även i viss mån farmgår detta i motiveringen för propositionen — brukar benämnas blandad medicinsk-social.

Trots att lagrådet synes ha tvekat inför uttrycket »svaghet hos kvinnan» och påyrkat skärpning, har Kungl. Maj:t ändock bibehållit det svårbestämbara stadgandet av »svaghet hos kvinnan» som ytterligare grund för ett samhälleligt medgivande av abort. Det synes icke klart framgå av departementschefens uttalande till statsrådsprotokollet, som stadgandet endast skall åsyfta en rent fysisk svaghet eller om därmed skulle förstås en kombination av medicinska och andra skäl. Vore det förra avsikten, synes det oss — med åberopande av vad medicinalstyrelsen i sitt yttrande antytt — både sakligt och principiellt riktigt att hänföra denna »svaghet hos kvinnan» till de rent medicinska indikationerna för så vitt dessa skulle utgöra en fara för moderns liv. Avser det nämnda uttrycket däremot att utvidga rättsgrunden till att även innefatta något annat än rent fysisk svaghet eller allmän medicinsk indikation, skulle lagstiftningen överträda gränsen för vad rättsmedvetandet godtar och intränga på områden, där känslökäl skulle komma att bli utslagsgivande. Man måste — efter allt vad andra länders dyrköpta erfarenhet lärt — hysa de allvarligaste farhågor för att en sådan vidsträckt lagstiftning skulle i många kretsar kunna uppluckra rättsuppfattningen och undergräva respekten för spirande liv. Många skulle i likhet med oss däri se en svår kränkning av kristen åskådning med dess förbud för människor och samhälle att utan nödtvång förgripa sig på livets rätt.

Då vi icke kunna lämna vår röst för ett lagförslag, som utan att nödtvång föreligger, tillstöder staten att i strid mot kristen tro angripa själva livsnerven i samhället: livets helgd i generationernas växling, hemställa vi,

att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 136 ej måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 9 mars 1938.

Ernst V. Olsson,
Staxäng.

Frans Hansson.

Nils Persson
i Grytterud.

Erik Magnusson,
Tumhult.

C. Oscar Nolin.

Arthur Gustafson
i Kasenberg.

